

När vi växte upp

– medlemmar minns

Berättarcirkel i PRO Katarina 2016 – våren 2017

”Drömmen var en blå Saab”

PRO Katarina juni 2017

Solveig Johansson Grip

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Berättarcirkeln	4
Presentation av deltagarna	4
Så minns vi	7
• De tidiga barndomsåren	7
• De första skolåren	8
• Arbete, utbildning och ny teknik	9
• Helgfirande	10
• Sommarlov	12
• Första resorna	14
• Tillfälligheter som påverkat livet	15
Workshop på Fryshuset	18
Teman för erfarenhetsutbyte	18
Utvärdering	19
Cirkeldeltagarnas förslag	21

Bakgrund

Under hösten 2015 inbjöd Södermalms stadsdelsförvaltning föreningar verksamma inom stadsdelsområdet att ansöka om medel till insatser i syfte att säkra demokratisk och social hållbarhet inom stadsdelsområdet.

PRO Katarina ansökte om och beviljades medel för en satsning i tre delar; att i en berättarcirkel stimulera till berättande och ta till vara medlemmarnas minnen och erfarenheter, att i möte med ungdomar på Södermalm ge möjlighet till utbyte av erfarenheter och att öka förståelsen över generationsgränser samt att dokumentera delar av det som berättas.

I den här rapporten återger vi hur verksamheten genomförts och återger också en del kring och av de minnen som deltagarna delat med sig av.

Berättarcirkeln

Syftet med cirkeln var att stimulera till berättande och ta till vara medlemmarnas minnen och erfarenheter. Men också att, i förlängningen, ha underlag för kontakt och erfarenhetsutbyte med ungdomar som, i likhet med flertalet av oss i cirkeln, bor på Södermalm.

Medlemmarna i PRO Katarina inbjöds att delta i cirkeln via den information, om verksamheten under våren 2016, som sändes till alla medlemmar i slutet av 2015, samt vid medlemsmöte i början av 2016.

Första träffen ägde rum den 4 februari 2016. Då presenterade vi oss för varandra och enades om tid och formerna för våra träffar framöver. Därefter har gruppen träffats vid 12 tillfällen. Vid varje tillfälle har deltagarna berättat och diskuterat kring sina minnen och erfarenheter från något i förväg överenskommet tema, men också med stort utrymme för spontana utvecklingar utifrån stundens inspiration.

Som exempel på teman kan nämnas; hur man bodde som liten, skolminnen, att börja arbeta, hur datorerna kom in i våra liv, minnen från skollov och helg firande under barndomen, 68-rörelsen – minnen och påverkan på våra liv, drömmen som gick (eller inte gick) i uppfyllelse, min första kärlek, tillfälligheter som påverkat mitt liv, första charterresan m.m.

Presentation av deltagarna

Barbro föddes i Skåne 1936 och kom till Södermalm i slutet av 1980-talet. Barbro är bra på geografi. Det förklarar hon med att pappan arbetade vid Väg- och vatten. Familjen fick flytta runt i Sverige till hans olika arbetsplatser och så lärde hon sig geografi.

Barbro har som hon själv säger "seglat på en räkmacka". I unga år gick hon i skola i Härnösand, studerade sedan på Bar-Lock institutet (yrkesskola som utbildade sekreterare) och arbetade därefter i Västerås. Sedan bar det iväg till Paris. "Kul- allt var kul- tog lite arbete och läste franska ibland."

Barbro började på Tetra Pak tidigt 1960-tal men arbetade senare inom socialtjänsten och vidare på ABF där hon stannade fram till sin pensionering.

Dagge föddes på Allmänna BB i Stockholm år 1935 och bodde under sin första tid med föräldrarna på Valhallavägen. Senare flyttade föräldrarna vid flera tillfällen och för Dagge var det bara att "gilla läget", men det var tufft att byta skola. Det innebar att "man måste markera för att hitta sin plats, man blir ganska tuff".

Dagge började arbeta tidigt. Första jobbet var som springschas. Han prövade också att arbeta som kontorsbud, speditjonsbud, att segla på oljetank och att assistera sin kompis som var elektriker.

Efter kvällsstudier till el-ingenjör arbetade Dagge som verkmästare på Lovö vattenverk fram till sin pension.

Dogge föddes 1936 i Lidköping. Dogge var ett "kärleksbarn" med en ensamstående mamma och under en tid var han "barnhusbarn". Morföräldrarna spelade en viktig roll i Dogges barndom. När Dogge var 8 år flyttade han med sin mamma och hennes nye man till Norra Ängby utanför Stockholm.

I skolan blev Dogge mobbad för sin västgötska dialekt. Han lämnade realskolan och började på yrkesskolan i 8:de klass och läste senare vidare till "Epa-ingenjör" på kvällarna.

Dogge engagerade sig bland annat inom idrott och politik och var med vid starten av Stockholms första ungdomsgård och senare Fryshuset.

Hasse föddes 1933. Modern var ensamstående torpardotter som gifte sig med en "Rolls Royce chaufför", blev änka och flyttade till Stockholm där hon träffade Hasses far. Tidigt 30-tal flyttade familjen till en modern lägenhet på Lilla Essingen. Essingeöarna var en värld som inbjöd till spännande men farliga lekar på isen och i vattnet.

Från skoltiden minns Hasse två bråkiga skolkamrater som "fick dra ner brallorna och läraren slog". (Skolagan avskaffades först 1958.)

Modern blev änka på 30-talet och hade inte råd att bekosta skolor för Hasse. Senare pluggade han på kvällarna och utbildade sig till ingenjör. "Livet var bara jobba och plugga till jag var 25 -26 år".

Lisbeth, född 1946, bodde under sina första år med föräldrarna hos farmodern i en etta på Karlbergsvägen. Lisbeth gick på dagis. Sedan föräldrarna skilt sig och mamman träffat en ny man flyttade de till Primushuset på Lilla Essingen och Lisbeth blev "nyckelbarn" men fick senare gå till Abbe (motsvarande fritids).

Lisbeth gick 8 år i skolan och började arbeta när hon var 16. Senare lärde hon sig stenografi på ABF, läste på Na-linjen på Komvux och pluggade samtidigt språk. Har haft många olika anställningar och det var alltid lätt att få jobb.

Mona föddes 1940. Pappan var infödd stockholmare och mamman kom från Hälsingland. När Mona var liten bodde familjen i en etta på nedre botten med kallvatten och gasspis.

Mona gick i Kungsholmens folkskola och senare i realskola. Hon började arbeta på skolloven, "såld glass på EPA", arbetade senare på bland annat Apoteket och från 31 års ålder på Försäkringskassan fram till pension. "Ett servicejobb. Trevligt på arbetet men dålig lön".

Mona är "en person som inte klagar".

Solveig, född 1945, växte upp i Sorunda. I huset, där hon bodde med föräldrar och storsyster, bodde också farföräldrarna. Som liten följde Solveig med sin mamma till en moster vid Helgalunden på Södermalm. Solveig var också med pappa trädgårdsmästaren och sålde grönsaker på Kornhamnstorg. Så föddes drömmen om att bo i Stockholm.

Efter skolgång i Sorunda, Nynäshamn och Södertälje och tolv år på Astra i Södertälje blev drömmen verklighet. Solveig bor vid Helgalunden på Södermalm sedan mitten av 1980-talet.

Zihar föddes i Sarajevo 1948 och kom till Sverige i vuxen ålder. Zihar växte upp i "en mycket blandad stad". När han gick i skolan på 50-talet gick barn med många olika bakgrunder tillsammans i skolan och ingen blev favoriserad. Kriget förändrade allt.

Zihars "första verkliga möte med Sverige var två blåa Saab i början av 60-talet". Det var i Sarajevo i en affär med stora skyltar och bakom skyltarna fanns dom två Saabarna och det stod att dom blev säkra vid en fart på 60 km i timmen. Zihar, som var cirka 13 - 14 år, tyckte att dom var fina och lovade sig själv att han en gång i livet skulle köpa en sådan Saab. Han har haft två sedan han kom till Sverige.

Så minns vi

Eftersom deltagarna i gruppen är mellan 69 och 84 år, några är södermalmsbor sedan generationer, några har flyttat hit från landsorten eller från mindre städer och någon från annat land så finns det både sådant som förenar och skiljer i erfarenheter.

Här följer exempel på detta från teman vi haft vid våra träffar. Vi delar också med oss av några kortare och längre berättelser från olika tider i våra liv.

Citaten härrör direkt från någon av deltagarna. Övrig text är cirkelledarens sammanfattning av det deltagare berättat vid de olika träffarna. Det behöver alltså inte vara erfarenheter eller åsikter som varje enskild deltagare i gruppen delar.

De tidiga barndomsåren

De flesta av cirkeldeltagarna bodde med sina föräldrar, med ensamstående mamma, eller själva, tillsammans med mor- eller farföräldrar under någon del av sin barndom. Mor- eller farföräldrar spelade också ofta en viktig roll praktiskt, känslomässigt eller både och, under deras barndom och uppväxt. Det här var före den generella välfärdssamhällets tid.

Så här berättar en av cirkeldeltagarna: "Mamma, som arbetade på chokladfabrik, träffade en ny karl och 1952 flyttade vi till Primushuset på Lilla Essingen men eftersom vi inte hade badrum åkte vi till farmor och badade".

Gemenskapen över generationsgränserna och närheten gav trygghet, men trångboddheten och beroendet av varandra gav också upphov till konflikter och en del bekymmer. Så här berättar en annan deltagare:

”Vi bodde på Ringvägen men så dog farfar och föräldrarna tillsammans med farmor flyttad till Skarpnäck. Där började jag i skolan och lärde mig läsa. Farmor såg så dåligt och jag fick läsa tidningen för henne. I början på 40-talet var det inte så trevligt att läsa tidningen. Man skrev om bomber, gaser osv. Jag, en lite kille på 8 år, blev så nervös och mådde så dåligt att jag inte kunde sova på nätterna och kom till Norrtulls Barnsjukhus där jag blev liggande någon månad.”

De första skolåren

Vi gick i skolan i en tid när även lördag var skoldag och skolagan ännu inte var olaglig. Den praktiserades också under vår skoltid även om de flesta i gruppen inte hade någon personlig erfarenhet av den. I Sverige förbjöds aga i skolan den 1 juni 1958. (Rätten för föräldrar att aga barnen togs bort 1966 och ett uttryckligt förbud mot aga eller kränkande behandling av barn infördes 1979.)

På samma sätt som i dag, hände det också under vår skoltid, att elever mobbade varandra. Erfarenhet visade att man kunde bli mobbad för sin dialekt eller för att ens ”farsa” inte var ens biologiska pappa.

Men det hände också att eleverna genom sitt beteende ställde till problem i skolan och för lärarna.

Så här berättar en av cirkeldeltagarna om sina minnen från tredje klass i skolan på Enskedefältet 1944, där man hade samlat de värsta fröna från årskursen i en och samma klass. ”Först fick vi en kvinnlig lärare. Hon gick ut efter tio minuter och grät i korridoren och rektor var uppe och levde rövare och vi var som små lamm. Sen kom det en pensionerad major. Han blev galen, tog en bok i vardera handen och gick och slog på ungarna. Så åkte han ut.

Sen kom det en ny lärare. Han var väl mellan 25 - 30 år, en baptistpastor. När han presenterade sig så talade han om att ’är det någon som sticker upp här och vill slåss så går vi ner i gymnastiksalen. Här ska det slåss ordentligt’. Alla busarna satt som små ljus, han såg stark ut den där jädra läraren.

Han var strategisk också, för sen kom ju lördagen och vi gick i skolan på lördagarna på den tiden. Så skulle vi ha rolig timme och han var en god berättare, så det var verkligen roligt. Och han gav besked; 'om ni sköter er den här veckan så har vi rolig timme nästa vecka också'. Och faktum är att han fick ordning på den där jäkla klassen. Det var duktigt gjort, mycket duktigt."

Arbete, utbildning och ny teknik

De flesta i gruppen slutade skolan efter grundskolan och hade sitt första arbete i tidiga tonåren. Man "tog det jobb som fanns" för att kunna försörja sig. Flertalet fortsatte senare att utbilda sig för att få mer kvalificerade arbeten. Flera studerade på kvällarna, samtidigt som man arbetade på dagarna och var mitt uppe i familjebildande, politiska engagemang, idrottskarriär mm.

Datorn kom in i våra liv på 1970-talet. Det var i arbetslivet de flesta kom i kontakt med den nya tekniken och det var också där man fick utbildning för att använda den. Datorn underlättade skrivarbetet på kontor men det skedde också datorisering av arbetsmoment inom bl.a. industrin. Det fanns många farhågor kring datorernas intåg t.ex. att de skulle göra människor arbetslösa och att det kunde vara farligt att sitta framför datorn.

Så här minns en deltagare sina tidiga kontakter med datorn: "Jag kom i kontakt med datorer genom arbetet på Försäkringskassan omkring 1976. Till att börja fanns bara två datorer som de anställda fick turas om att använda. Man fick inte sitta för länge vid datorn eftersom det ansågs farligt med strålningen. Datoranvändningen blev sedan allt vanligare. Man arbetade vid terminal mot stordator och med datalistor som skulle kollas."

I dag har samtliga cirkeldeltagarna minst en egen dator.

Men det är inte bara datorer som dök upp som nyheter under vår uppväxt. Televisonsapparatens, TV:s, inträde i våra liv var en stor händelse och kylskåpet förändrade mycket när det gäller kostvanor och mathantering.

Så här minns en cirkeldeltagare: "Min mamma hon fick ihop till en TV, en sån där liten tjock 17-tummare, till fotbolls-VM 1958. Det var ju fantastiskt alltså. Man hade inte så stora pretentioner, det var liten bild, svartvit och lite suddig."

Och apropå nymodigheter berättar en deltagare; " jag har ett annat minne, det måste ha varit precis efter kriget 1948 – 49 som min mor köpte ett kylskåp. Det tyckte jag var något rent fantastiskt, att det gick att hålla mjölken kall!"

Helgfirande

Minnena från helger i vår barndom är många och mångfacetterade. Det handlar om julgran med levande ljus, gemenskap i familjen, fina upplevelser, men också oron för alkohol som kunde leda till tråkigheter.

Julklappar förekom men oftast i väldigt sparsam omfattning.

Julen var kopplad till traditioner men också restriktioner om vad man borde göra och vad man inte fick göra.

En riktig Jenny-Nyström-jul

En deltagare berättar hur det var när han och hans mamma åkte till Örebro för att fira jul tillsammans med släkten och morbrodern ordnat med slädskjuts till julottan. Dom saltade inte vägarna på den tiden, så det gick jättebra att åka släde.

"Åka släde förstår du, för en liten kille, till julottan. Det är bara Jenny Nyström, hela tiden kan man säga, fantastiskt alltså. Jag var fyra eller fem år. Vi satt min moster, mamma och jag under en stor fäll. Det var bonden i närheten som ställde upp med skjuts. Och så åkt vi då några kilometer till Angby kyrka. Jag kommer så väl ihåg hästen, en stor ardenner med den där jättebaken, svansen och de kraftiga benen. Jag hade knappt sett en häst i verkligheten. Jag var ju Stockholmsgrabb och det fanns inte några hästar i stan längre. Till och med bryggarkuskarna hade ju flyttat.

Julottan var som vanligt, fullt i kyrkan och alla sjöng. Min mamma och min moster var inte speciellt religiösa, men julottan skulle man gå på.

Jag tänker på det många gånger när det börjar närma sig jul, denna Jenny-Nyström-jul, som jag fick vara med om som barn, och min sociala och trevliga morbror som ordnade det. Han visste; det var nånting kul för mig, lilla killen.”

Julottan lockade många

Det var inte bara för ”en liten kille” som julottebesöket var ett äventyr. Ett par av cirkeldeltagarna berättar från traditioner från ungdomsåren, förknippade med färd till och besök i julottan.

En deltagare bodde under ungdomsåren i Bromma och minns från jularna där: ”Då gick vi ungdomar alltid på juldagen ut till Lovö Kyrka. Vi träffades alla ungdomar uppe vid spårvagnen vid Islandstorget och dom kom även från Abrahamsberg och Brommaplan och strålade ihop vid Brostugan och så gick man till Lovö Kyrka. Det var liksom en tradition.

En annan deltagare berättar så här: ”Folkdanslaget som jag var med i när jag var ung hade under många år en fin tradition. På juldagsmorgonen samlades vi utanför Konsum i Spångbro. Iklädda våra folkdräkter och försedda med facklor gick vi sedan bygatan upp till kyrkan. Där fanns plats reserverad för oss på ena läktaren. Det var så stämningsfullt med fackeltåget och de färggranna dräkterna. En tradition som var uppskatta, inte bara av oss som deltog, utan också av övriga julottebesökare.”

Kanske någon liten julklapp

Julklappar var inte någon självklarhet när vi växte upp. Många familjer hade ont om pengar och de som fanns måste användas till det allra nödvändigaste. Men ofta låg något litet paket ändå under granen eller levererades av tomten, som ofta var någon släkting, eller kanske pappan i familjen, som plötsligt kommit på att han hade ett ärende att uträtta på julaftonskvällen och då hade oturen att missa tomtens besök.

Här några minnen kring detta med julklappar:

”Jag kommer ihåg att jag fick en gång en kälke och den skulle vi ut och pröva med det samma. Min pappa var med och han tyckte nog att det

var lika kul som jag med den där kälken. Jag bodde ju i närheten av Kronobergsparken och det fanns mycket backar där”.

”Jag fick såna saker som skidor och cykel och så men man förstod inte att uppskatta det till 100 procent förrän man är vuxen och förstår att det måste ha kostat dom. Man kanske fick ett litet billigt halsband också, från någon leksaksaffär, och det var lika märkvärdigt det.”

Påskan – en helg med restriktioner

Om det fanns stränga regler för vad man fick och inte fick göra på julen, så var det ingenting, om man jämför med påskan och då särskilt långfredagen, minns flera i gruppen.

”Långfredan var den mest jävliga dan man hade som barn, då fick man ju inte göra nånting över huvud taget. Och när TV:n kom då var det bara Barabbas.”

”Första gången som jag såg den där filmen om Jesus. Det var 1957 när vi köpt TV. Och du vet, dom gick med såna där kåpor och huvor, och sen dess klarar jag inte av att se människor med kåpor. Jag satt på dass och läste Kalle Anka tidningar hela natten. Det är det värsta jag vet alltså, det har satt såna fruktansvärda spår i mig. Så fort folk kommer med kåpor och huvor sånt där så blir jag alldeles darrig. Usch, vad jag tycker det är otäckt. Ja så kan det bli!”

Sommarlov

Sommarlov, ordet för tankarna till sol, lek och äventyr. Så var det också för oss när vi växte upp. Med tidens avstånd blir somrarna lätt lite soligare och längre än vad de är nu och kanske än de i verkligheten var då.

I vår grupp har vi minnen från sommarlov på släktens bondgård, roligheter för barn som var kvar i stan och så var det kollo som var årets stora äventyr för många. Men alla kanske inte fick möjlighet eller ville vara med.

Så här berättar en av cirkeldeltagarna:

”Sommarlov - jag bara tänker på en sak, Klingbo. Det ligger i Västmanland i trakten av Surahammar och min farmor hon hade en syster som hade lantgård där med fyra kor, en häst, en gris och massor med höns. Systemen var änka och så hade hon en dräng. Och alla somrar så åkte farmor dit och hjälpte dom vid skördetid. Min farmor var kokerska så hon fick åka dit och sköta hushållet i fjorton dar - tre veckor, och då fick jag hänga med.

Så jag var där på landet och åkte hölass och åkte med Julle, så hette han drängen, med mjölken på morgonen klockan sex. Sen kommer jag ihåg alla mattiderna. Dom gick upp på morgonen, tidigt som fanken, och då var det kaffe och bulla. Sedan var det frukost klockan nio med gröt, havregrynsgröt med mycket socker. Jag kommer ihåg sockerlagret som låg ovanpå med tjock grädde som tant Ester hade silat av från mjölken. Och sedan, klockan elva, var det förmiddagskaffe med bullar och kakor. Klockan ett var det middag med lagad mat med efterrätt. Och sen klocka tre var det eftermiddagskaffe. Så jag fattar inte hur man hann ut och in från åkern för det var ju en bit.

Men ibland hände det att vi gick ut med kaffekorg till eftermiddagskaffet. Och sen klockan halv sju, sju då var det kvällsmat med mackor. Men detta ätande det var ju något alldeles otroligt, men det var ju kroppsarbete så man behövde mycket kalorier. Drängen han var väl två meter lång och en halv centimeter smal så han behövde nog mycket käk så min farmor hade ju fullt upp med att hålla på och laga det.

Men det var ju härliga år jag fick följa med dit och vara på landet.”

Men alla har inte så positiva tankar kring sommarvistelser hos släkten. Inte för att det var något fel på vistelsen i sig, utan mer utifrån vad man gick miste om till följd av den.

Så här minns en deltagare:

”Tyvärr alltså, jag åkte till min mammas föräldrahem på somrarna för jag fick bo där hos min morbror. Och så kommer kompisarna hem och berättar va kul dom hade på kollo. Och jag blev ju så avundsjuk för jag fick ju aldrig åka på kollo. Jag tyckte så synd om mig själv.”

Kollo det var kul. Där träffade man en massa kompisar och där fick man lära sig simma. Barnens Ö var sommarparadiset för många stockholmsungar.

Men också för dem som var kvar i stan fanns lockande erbjudanden. Flera minns badutflykterna till Flaten. Det var Stockholms stad som arrangerade. Bussar hämtade barnen på olika håll, både i förorter och innerstan, och så bar det av till Flatenbadet. Förutom bad och lekar bjöds där saft och bullar.

” Jag åkte buss till Flaten. Det kom buss och hämtade vid Islandstorget. Det var ju jättekul. Då träffade man ju en massa ungar. Vi hade fotbollsturneringar och vi spelade mot nära snobbar från Södermalm.”

Första resorna

Charterresan är en del av vår uppväxt och våra generationers historia. På 1960- och 1970-talet började ”vanligt folk” resa på semester. Till en början rörde det sig oftast om bilresor inom Sverige eller till grannländer men varefter kom också charterresorna att spela en allt större roll och öppna nya möjligheter att se sig om och vidga sina vyer. Inom vår grupp var det vanligt att resandet fick stå tillbaka för studier, familjebildning och husbygge. Men några resor blev det och senare i livet har vi också rikligt kompenserat oss.

Så här berättar en deltagare från det tidiga resandet:

”1958 till Spanien med Ungdomens resebyrå. Vi var ett gäng som sparat ihop till den där resan. Flyget gick från Bromma till Gibraltar och därifrån med buss till Marbella. Det var mörkt och rätt vad det var så stannade bussen och det kom in k-pist beväpnade spanjorer som skulle genomsöka bussen och gick runt och lyfte på grejor och så där. Och sedan var det bra och vi kunde åka in till Marbella som bara var en liten by på den tiden. Där bodde vi på ett litet strandhotell. Rena idyllen.

Vi var borta 14 dar och gjorde också en dagsutflykt till Marrakech och såg tjurfäktning. Och sedan gjorde vi en resa till Alhambra i Granada. Verkligen sevärt. Sedan åkte vi till Madrid och där var vi något dygn och sedan åkte vi till Paris på vägen hem. Det var ju propellerplan så vi mellanlandade.”

Gotland var tidigt ett populärt resmål, men för 60 år sedan var resan mer mödosam och tog också betydligt längre tid än i dag.

För en av deltagarna i gruppen är just en resa till Gotland det första reseminnet över huvud taget. Hans fotbollslag skulle möta Gute som kommit med i Östsvenskan. Resan tog en hel natt.

En annan i gruppen minns en skolresa till Gotland. Eftersom resan tog så lång tid behövde de kunna sova och fick då ligga på halmmadrasser i lastrummet.

Tillfälligheter som påverkat livet

Rubriken lockar till filosofiska funderingar; kan vi själva styra vad som ska hända i våra liv eller är det bara tillfälligheten som styr?

Hur det nu än är med det, så var det i alla fall flera av cirkeldeltagarna som upplevt att det var en tillfällighet som spelade stor roll för saker som skett i deras liv.

Så här berättar de:

Hade kunnat missa kärleken

”Min man träffade jag samma år jag fyllde 50 år. Det var just en kedja av tillfälligheter som ledde fram till att livet formats på ett sätt som jag inte tänkte mig.

Jag hade levt singel några år och jag tyckte det var bra. Jag hade det bra, ett stimulerande jobb och jag reste mycket. Det var enkelt att inte ha någon som höll på och tjafsade så fort man skulle ut på tjänsteresa och så där. Jag bestämde över mig själv och hade några beundrare som bjöd ut mig på middag då och då. Ett bekvämt liv och tillräcklig lön för någon liten guldkant på vardagen. Det var bra och så tyckte jag att jag skulle ha det.

Jag hade seglat med min före detta sambo och tänkte skaffa en segelbåt och börja segla igen, så jag gick på en segelkurs sommaren det året jag fyllde 50. I samband med det blev jag inbjuden till en föreläsning om olika segelmateriell. Kevlar var ju nytt och spännande, så jag gick dit. Av en slump kom jag att sitta bredvid en kvinna, ungefär i min egen ålder, som också hade separerat ganska nyligen, gammal seglare, och hon tänkte fortsätta och segla. ’Du kan hänga med sa hon. Jag är

ensamseglare, men du kan hänga med ut och segla med mig om du har lust'.

Ja, men jättekul! Så vi skulle träffas uppe på Mosebacke för att prata vidare och hon skulle komma med tåget. Jag gick upp dit men hon kom inte. Och jag var just på väg därifrån, men då kom hon. Tåget hade blivit försenat, men innan jag hann gå därifrån så dök hon alltså upp och vi slog oss ner och började prata. Det var dans där också och efter en stund kom en man fram och bjöd upp mig och åtta år senare gifte vi oss. Men någon segling enligt de tilltänkta planerna blev det aldrig.

Man kan ju fundera vad som hänt om tåget varit ytterligare någon stund försenat."

Så la jag grunden

"Vi var ett gäng på fem killar som stod nere vid kiosken. Då var det en kille som sa att det finns något som heter SMÅA. Man kanske ska anmäla sig så kan man bygga sin egen kåk, sa den där killen. Så jag och min kompis Stene gick upp till SMÅA och anmälde oss till att bygga. Och så plötsligt, när jag låg i lumpen, fick jag en anvisning att bygga kåk i Skarpnäck. Och jag hade ju ingen släkt och ingenting medan Stene hade sin farsa som var murare och en brorsa, så han hade ju hjälp. Men jag fick bygga kåken med egna händer och efter ett år flyttade vi in.

Det var ju en tillfällighet att öronen fladdrade och jag hörde det där om SMÅA. Och där lade jag grunden för min förmögenhet och det formade mig och min första familj. Det kostade 90 000 att bygga den här kåken och 20 år senare sålde jag den för 450 000. Det startkapitalet var väldigt viktigt för mig.

Det var inflationen och Stockholms utveckling som gjorde det."

Rimbospelare av en slump

"Jag kom in i lumpen uppe i Norrtälje. Före det hade jag träffat min fru. Hon bodde i Roslagen så jag hade tur som kom till Norrtälje, Luftvärnet. Jag visste i och för sig inte vad det var, men jag var ju instrumentmakare och hade gått tre år på yrkes.

Det första man drabbades av var den där fullständiga militära idiotin. Man skulle ju vara idiot i tre månader. Det ingick i deras upplägg. I tre månader skulle man gå vänster, höger och så skulle man lämna av.

Mötte man någon officer så skulle man tala om att man var på väg hit och dit, och gjorde man inte det så skrek dom "lämna av soldat".

Till råga på allt var det mörkt en kväll när jag skulle gå ner till Norrtälje på bio. Och då kom regementschefen där i mörkret och skrek 'lämna av soldat' och då svara jag, men jag ser ju för fan inte vem det är'. Resultat – 14 dar i buren.

Jag satt där i buren och läste bibeln, det fanns ju inget annat att göra. Kompisarna gick med skarpladdat när man fick gå runt inom området. Man fick gå ut en gång per dag och sängen fällas upp så där kunde man inte ligga på dagarna, så man satt där på en stol. Det här var 1956, jag var 20 år då, och det var det militära på den tiden, ren pennalism.

Men det där födde tillfällen. Jag var ju idrottare och en kapten där i Norrtälje kom fram till mig och sa 'du är ju duktig i hockey du kan få spela i Rimbo'. Och det var ju jättebra för då kunde jag åka och träffa tjejen, så jag sa till den där kaptenen att 'jag kan vara med, men då får du ju ordna lite nattpermis till mig'. Och det gjorde han. Men det räckte inte, jag började komma underfund med att det där med det militära var helt fel för mig.

Och då visade det sig att dom hade något prov där man skulle plocka sönder en kulspruta och jag plockade sönder den där och satte ihop igen. Och nån kapten såg det 'väldigt vad snabbt du gjorde det där, jag tycker du ska bli pjäsmekaniker'. Det innebär att man plockar ihop kanoner och smörjer osv. I det militära smorde man in allting.

Då kommer det som var tillfällighet; för att bli pjäsmekaniker var jag tvungen att lämna kärleken tillfälligt för då hamnade jag på LV 6 i Göteborg. Jag kom till en verkstad där det var civila så jag slapp det militära. Det ledde ju också till att kapten Lagerkvist blev min vän, så när jag kom tillbaks så värvade han mig till fotbollen i Rimbo. Då var det ju vår och frieriet på gång och hela köret.

Men jag har omvärderat det militära. Faktum är att dom är välutbildade nu. I Brobygggarprojektet hade vi mycket hjälp av militärerna. Vi var ju ute och klättrade i Kebnekaise med ungdomarna och dom där tuffa militärerna ställde upp."

Workshop på Fryshuset

Enligt planen i vår ansökan, om medel från Södermalms Stadsdelsnämnd, skulle vi från berättarcirkeln söka kontakt med det ungdomsråd som var under bildande på Södermalm, för att få kontakt över generationsgränser.

Eftersom etableringen av ungdomsrådet drog ut på tiden valde vi att istället vända oss till Fryshuset med vår förfrågan om erfarenhetsutbyte. Det resulterade i kontakt med lärare på Fryshusets gymnasium, linjen för Estetik och Media.

Tillsammans med dem planerade vi en workshop för eleverna i årskurs 2 och 3. I workshopen som ägde rum den 24 februari 2017 deltog 30-talet elever, två lärare samt sju av cirkeldeltagarna.

Efter en kort introduktion delade eleverna och medverkande från berättarcirkeln upp sig i grupper och samtalande kring frågor som vi i berättarcirkeln hade formulerat inför mötet. Det var frågor som hade kommit upp under våra träffar och som vi gärna ville få del av elevernas tankar kring.

Teman för erfarenhetsutbyte

1) Ideal

Vad vill du göra? Vad vill du bli? Skillnaden mellan generationer, kollektiv - individ (vår erfarenhet av 68-rörelsen).

2) Påverkan

Vad (kompisar, reklam, TV, föräldrar o.s.v.) påverkar dig?

3) Vad vill ni/du påverka/förändra, till exempel arbete, bostad, samhälle, annat.

4) Val av utbildning – IT-branschen

Vad är det som styr valet av utbildning. Varför väljer man t.ex. inte IT-branschen där det är brist på utbildad arbetskraft?

(I dag vill småkillar bli fotbollsproffs, på "vår tid" ville de bli lokförare eller brandman och tjejer vill bli "kändisar" medan de på "vår tid" ville bli barn- eller sjuksköterskor).

5) Lyckokänsla

Vad gör dig lycklig?

6) Relationer till äldre generationer

Hur ser din relation till äldre generationer ut?

Utvärdering

Efter workshopen har *deltagarna i berättarcirkeln* muntligen reflekterat kring mötet med eleverna och kommit med förslag hur de anser att föreningen kan arbeta vidare.

Några kommentarer:

"Viktigt att veta att det man upplevt har ett värde för någon att lyssna till."

"Fördomarna slogs undan".

Och ett glatt konstaterande

"några av ungdomarna ville att vi skulle återkomma."

Eleverna på Fryshuset har tillsammans med sina lärare utvärderat mötet. Några har också skriftligt svarat på frågor som lärarna formulerat om workshopen. Det som tydligast framkom var att de uppskattade *mötet* med äldre. Flera har sitt ursprung i andra länder och de kunde inte träffa far- och morföräldrar så ofta.

Några kommentarer:

"Jag tycker allmänt att denna grej med att olika generationer möts är en väldigt smart idé eftersom att det skapar mer förståelse och därmed en större gemenskap."

"Innan hade jag nog lite undermedvetna fördomar om att de flesta äldre människor irriterar sig på dagens ungdomar och bara jämför dem med hur de själva var som unga. Men så är det ju inte. PRO:s medlemmar verkade vara väldigt intresserade över hur det är att vara ungdom idag och hade ingenting emot oss."

"Jag tycker att det är roligt och intressant att umgås med äldre, därför tycker jag det vore kul att göra det lite mer/oftare. Man lär sig mycket av

varandra och jag tror på att det är något som båda parterna vinner/får något bra utav det.”

Sammanfattningsvis kan man säga att mötet mellan oss seniorer och eleverna på Fryshuset var en ömsesidigt mycket positiv erfarenhet och inspiration för att fundera kring fortsatt verksamhet i syfte att skapa möten över generationsgränser.

Cirkeldeltagarnas förslag

Vid den sista träffen i studiecirkeln reflekterade vi kring vilka erfarenheter vi fått från projektet och hur vi vill att de tas tillvara. Vi diskuterade form för dokumentationen och hur den kan användas förutom att redovisas till bidragsgivaren. Slutligen enades vi om förslag som vi ville framföra till styrelsen för PRO Katarina.

Användning av dokumentationen

Förslag:

- Cirkelledaren ber styrelsen i PRO Katarina att få berätta lite kort om cirkeln och resultatet av den på ett medlemsmöte.
- De närvarande erbjuds titta på, och de som vill kan få, materialet.
- Övriga intresserade medlemmar kan också få del av materialet
- För kännedom till Läns-PRO

Fortsatt verksamhet inom området

Förslag:

- Starta fler berättarcirklar i föreningen.
- Arbeta för fler kontakter mellan ungdomar och äldre som t.ex. vår workshop med Fryshuset.
- Vi kan också erbjuda oss "att bara finnas i skolmiljön" (jfr värdinnor på sjukhusen).
- Undersök möjligheten att spela in medlemmars berättelser och göra dem tillgängliga via föreningens webbplats.

Styrelsen har ställt sig positiv till förslagen. Information om projektet är en punkt på det första medlemsmötet efter sommaren. Medlemmarna kommer också att inbjudas till en ny berättarcirkel. Övriga förslag kommer att diskuteras och utvecklas efterhand.

PRO Katarina

Vi är ca 550 medlemmar (55+are) i PRO Katarina. De flesta av oss bor i Katarina församling men vi har också många medlemmar runt om i Stockholms stad och län.

Vi har träffar en gång i månaden, cirklar, stadsvandringar och **gör vissa resor tillsammans. Vi har kul, lär oss mycket och äter mat tillsammans.** Men vi är också aktiva när det gäller att ta tillvara pensionärernas intressen i stadsdelen - park- och gatumiljö, äldreomsorg, sjukvård - ja allt som rör det vanliga livet.

Vi gör oss också till tals när det gäller förtids- och andra pensionärers villkor gentemot regering och riksdag.

På PRO Katarinas [hemsida](#) kan du läsa mer om föreningen och våra olika aktiviteter.

Välkommen till oss!